

***** Text per las medias *****

Novas exposiziuns spezialas en il Museum da la natira dal Grischun

Il luf – puspè tranter nus

Il luf è qua. In'exposiziun d'umans

Che cun la cumparsa dal luf saja oz da quintar da tut temp en il Grischun, hai num. En il Museum da la natira dal Grischun è quai gia da ditg uschia – ma cun las duas exposiziuns spezialas «Il luf – puspè tranter nus» ed «Il luf è qua. In'exposiziun d'umans», ch'ins vegn a pudair visitar fin ils 25 d'october 2020, vegn quai ad esser il cas anc pli fitg.

«Luf» – mo paucs plets èn abels da svegliar in tal resun mo cun 3 bustabs. Quai na fa betg smirvegliar – davos quest pled sa zuppa ina spezia d'animals che sveglia sentiments sco mo paucas autras. Ils ins èn fascinads, perquai ch'els pertschaivan en ella ina natira primara, persa gia daditg. Tar auters sveglia il luf sceptica, temas u schizunt ina clera refusa. Il luf na lascha fraid nagin. Ma co è el propri, quest luf?

Il luf – dapli ch'in animal casual?

Il luf sumeglia l'uman. El è fitg social e viva en famiglias, ils trieps. Ils animals giuvens van davent, cur ch'els obtegnan la madirezza sexuala. Il luf communitgescha cun animals da la medema spezia tranter auter tras articulaziuns e cun ina mimica expressiva, che reflecteschan – sco tar nus – il stadi d'anim e las emeziuns. Ses egls èn drizzads vers enavant. El è in chatschader ferm, intelligent, abel da s'adattar e d'emprender.

Al luf avain nus d'engraziar ina da las prestaziuns culturalas da l'uman las pli grondas, numnadain la tratga dal chaun. Ch'ins s'imagineschia: Per sa proteger da perditas d'animals da niz tras il luf han noss perdavants tratg – ord gist quest luf – il chaun, per che quel protegia il muvel dal luf, pia per uschè dir da sasez.

Ina istorgia da success da la protecziun da la natira

La societad da noss perdavants era marcada fermamain da l'agricultura ed era pia dependenta existentialmain d'animals da niz. Ed ella è creschida e crescha anc adina dapi almain il temp medieval. Il luf era quella giada mo in concurrent mulestus. Pli e pli è el vegnì privà da sia basa da nutriment natirala, perquai che las populaziuns da selvaschina vegnivan decimadas tranter auter tras fraud. Uschia èn s'augmentads ils cas d'animals da niz stgarpads. Igl è stà mo logic ch'il luf è vegnì extirpà en Svizra durant il 19. tschientaner. Cur ch'il luf è vegnì mess sut protecziun tras lescha l'onn 1962, era el absent en Svizra dapi decennis.

Cur che lufs èn puspè cumparids en Svizra durant ils onns 1990, è quai stà ina sensaziun. Ma ils lufs èn scuntrads sin ina societad che n'era betg propi preparada per lur immigraziun. Ina societad ch'era sa midada fermamain dapi il 19. tschientaner – schebain ch'ella sa stentava da s'arranschar cun il luf. 25 onns suenter las emprimas cumprovas da lufs vivan anc adina lufs en Svizra. Questa tendenza s'augmenta, è però lunsch davent d'ina creschientscha illimitada. Mo l'onn 2019 èn morts 10 lufs en il Grischun.

Quants lufs vivan en Svizra, en il Grischun – ed en nus?

Sch'i sa tracta dal luf, è quai quasi sco en il sport: i dat circa tants experts sco aspectaturs. Pertge che (bunamain) mintgina u mintgin da nus ha in agen maletg dal luf. Quai na fa betg smirvegliar, perquai ch'il luf è gia daditg in tema betg mo per biologs, mabain er per las ciencias socialas. Ina chaussa è quella d'analisar objectivamain la biologia dal luf. In'otra chaussa è quella da chapir il luf che sveglia nundumbraivlas emoziuns en noss chaus. Las duas exposiziuns spezialas en il Museum da la natira dal Grischun represchentan l'entir spectrum.

Il luf – puspè tranter nus

L'exposiziun «**Il luf – puspè tranter nus**» è vegnida concepida dal Museum d'istorgia natirala da Friburg. Ella tracta la biologia dal luf, ses cumportament e sia impurtanza ecologica. Ella descriva l'abiltad enorma da viandar dal luf sco er sia tscherna da nutriment. Ultra da documentar sia extirpaziun e sia reimmigraziun, vegn dilucidada er l'impurtanza da la litteratura per nossa percepziun dal luf, e quai da las paraulas fin a la Bibla. Il public ha l'occaiun d'exprimer sia opiniun e da chattar sia atgna posiziun entaifer il spectrum dals differents avis ch'èn per part divergents.

Cumplettada vegn l'exposiziun cun indicaziuns davart la situaziun actuala en il Grischun sco er cun in film da Casper Nicca da RTR Radiotelevisiun Svizra Rumantscha.

Il luf è qua. In'exposiziun d'umans

La diversitad da las tenutas individualas tematisescha l'exposiziun «**Il luf è qua. In'exposiziun d'umans**» ch'è vegnida concepida dal Museum alpin da la Svizra. Otg personas raquintan davart lur atgnas experientschas ed ideas da quest animal: in guardiaselvaschina, in allevatur da nursas, ina preparatura d'animals, ina pastra, ina protectura da la natira, in allevatur da chauns da protecziun da muntaneras, in geneticher ed ina pedagoga da zoo. Els represchentan la diversitad da las opiniuns, las ideas e las enonuschientschas da l'entira populaziun. La finala pon las visitadras ed ils visitaders sa posizunar sezs – en moda anonima, ma visibla opticamain – entaifer il spectrum d'adversaris fin ad amatur dal luf.

Tuttas duas exposiziuns na din betg al giast «Il luf è bun» u il cuntrari. Ellas emprovan simplamain d'infurmar, ma n'emblidan betg ils aspects emoziunals ed istorics. Uschia prestan ellas ina contribuziun impurtanta a favur da la furmaziun ed er a favur da la furmaziun da l'opiniun. I n'è numnadamain betg simpel da sa furmar in'opiniun differenziada. Tuttina è quai central per nossa relaziun cun il luf. Il luf vegn adina a suandar las leschas da sia biologia, sche quai ans plascha u betg. La relaziun tranter l'uman ed il luf pudain mo nus regular. La finala sa tracti (quasi) mo da la dumonda: Quant spazi – en la natira ed en il chau – conced jau al nov vischin luf, per ch'el possa survivor? Cun las duas

exposiziuns vul il Museum da la natira dal Grischun prestar ina contribuziun per sa confruntar cun quest tema.

In program accompagnant multifar cun visitas guidadas e cun referats approfundescha il tema.

Uras d'avertura: mardi fin dumengia da las 10.00 - 17.00, glindesdi serrà

Persunas da contact:

Dr. Ueli Rehsteiner, directur dal Museum da la natira dal Grischun

Flurin Camenisch, pedagog da museum, Museum da la natira dal Grischun

Ulteriuras infurmaziuns sut www.naturmuseum.gr.ch

Rahmenprogramm zur Sonderausstellung

Mittwoch, 17. Juni 2020, 17 Uhr

NaturSpur – Naturkundliche Vorträge für Menschen ab 9 Jahren

Vom Wolf zum Hund – Wie aus einem Wildtier ein Haustier wurde

Vortrag von Flurin Camenisch, Bündner Naturmuseum

Mittwoch, 15. Juli 2020, 12.30 Uhr

Rendez-vous am Mittag

Führung durch die Sonderausstellung «Wolf»

Mittwoch, 12. August 2020, 18.00 Uhr

Führung durch die Sonderausstellung «Wolf»

Samstag, 15. August 2020, 13.30 – 17.30 Uhr

Wolfs-Exkursion im Raum Ilanz

mit Wildhüterin Pirmina Caminada

Anzahl Plätze beschränkt. Kostenpflichtig. Anmeldung erforderlich bis 9. August an das Bündner Naturmuseum, per Post oder an info@bnm.gr.ch

Mittwoch, 19. August 2020, 12.30 Uhr

Rendez-vous am Mittag

Wolfsland Schweiz: Warum die Wiederkehr der Wölfe auch ein Kulturthema ist

Vortrag von Prof. Dr. Bernhard Tschöfen, Kulturwissenschaftliche Raumforschung, Uni Zürich

Mittwoch, 9. September 2020, 18.00 Uhr

Führung durch die Sonderausstellung «Wolf»

Donnerstag, 17. September 2020, 19.30 Uhr

Herdenschutz in Graubünden - Erfahrungen, Grenzen, Erfolge,

Vortrag von Jan Boner, Herdenschutz/Hundewesen, Plantahof Landquart

Montag, 28. September 2020, 18.00 Uhr

Führung durch die Sonderausstellung «Wolf»

Dienstag, 6. Oktober 2020, 19.30 Uhr

Wolfsrudel in Graubünden – wie weiter?

Vortrag von Dr. med. vet. Adrian Arquint, Leiter Amt für Jagd und Fischerei GR

Mittwoch, 14. Oktober 2020, 19.30 Uhr

Rendez-vous am Mittag

Auf den Spuren des Wolfs in Spanien

Vortrag von Dr. Ueli Rehsteiner, Bündner Naturmuseum

Sonntag, 25. Oktober 2020, 11.00 und 14.00 Uhr

Finissage der Sonderausstellung «**Wolf**» mit Führungen

Die Durchführung der Anlässe ist wegen den Massnahmen gegen Corona zur Zeit der Drucklegung teilweise unklar. Bitte konsultieren Sie die Tagesmedien und unsere Website www.naturmuseum.gr.ch